

มโนทัศน์ค่านิยมการสัก : การปรับตัวของความเชื่อสู่สังคมเสรี*

CONCEPT OF TATTOO VALUE : THE BELIEF ADJUSTMENT TO LIBERAL SOCIETY

น้ำผึ้ง ทาคลอง

Nhumpung Thaklong

สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Social Studies, Faculty of Education,

Sisaket Rajabhat University

E-mail : nhumpung_thaklong@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการสักตั้งแต่การให้ความหมายของการสัก ความเชื่อเรื่องของการสักในแต่ละพื้นที่ และใช้แนวคิดทฤษฎี เข้ามาวิเคราะห์เพื่อสะท้อนถึงสิ่งที่ซ่อนอยู่ของการสัก ผ่านแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ และแนวคิดเรื่องวาทกรรม เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมของเรื่องของการสัก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางความคิด การให้ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและช่วงเวลา โดยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ พบว่า 1) การสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ เป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องของรอยสัก ความเชื่อ หรือการได้รับการยินยอมในพื้นที่นั้น ๆ 2) การสักเป็นการสร้างพลังอำนาจบนเรือนร่าง ออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ เป็นการแสดงถึงพลังอำนาจในการเป็นผู้นำครอบครัว ความพร้อมของการมีครอบครัว โดยผ่านรอยสักบนร่างกาย 3) การสักเป็นเรื่องของการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ในสังคม เป็นการแสดงความเป็นตัวตนผ่านรอยสัก เช่น อดีตต้องมีรอยสักเพื่อให้รู้ว่าสังกัดหน่วยอะไร เพื่อจะได้รับความคุ้มครอง 4) การสักเป็นเรื่องของการยึดเหนี่ยวจิตใจ เนื่องจากยามที่ต้องไปออกรบ รอยสักที่อยู่บนร่างกายเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่จะให้ศัตรูทำอันตรายมิได้ และ 5) การสักเป็นเรื่องของการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้น ในแต่ละพื้นที่จะมีการสร้างค่านิยม

* Received 11 September 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

ให้กับการสัก การให้ความหมาย หรือสิ่งที่ซ่อนอยู่ในความหมายของการสัก ทำให้กลุ่มคนในพื้นที่นั้น ๆ จะนิยมทำต่อ ๆ กันมา

คำสำคัญ : การสัก, การปรับตัว, ความเชื่อ, สังคมเสรี

Abstract

This academic article studied the subject of the tattoo, the meaning of the tattoo, beliefs of tattooing in each area and apply the concept to analysis for reflecting that hidden things of tattooing, by through the concept of phenomenology. Concept of Phonology and the concept of discourse for reflecting the social phenomenon of tattooing from the past to the present. The process of changing through thought giving meaning that changes with the ages and times. The data collecting information related documents such as information books on the internet. From research and analysis found that, 1) Tattooing was the culture in each area. It was the focus of the tattoo, belief or consent in the area. 2) Tattooing was a form of power on the body as a symbol. It showed the power to lead the family, readiness of having a family through tattoos on the body. 3) Tattooing was a matter of showing your identity in society. It was the expression of identity through tattoos, such as the past, it must had a tattoo in order to know what belonging to to be protected. 4) Tattooing was a matter of holding the mind. Because when the time battle the tattoo on the body was an anchor that would have prevented the enemy from doing any harm. And 5) Tattooing was a matter of creating values in each area. Imparting or what was hidden in the meaning of tattooing causing groups of people in that area to continue to do like that.

Keywords : Tattoo, Adjustment, The belief, To liberal society.

บทนำ

“เรือนร่างของคุณเป็นเรือนร่างที่คุณสืบทอดมา แต่คุณต้องตัดสินใจว่าจะทำอะไรกับมัน” เรือนร่างที่ปัจเจกบุคคลครอบครองล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล จึงเป็นอำนาจของปัจเจกบุคคลในการสลักเรือนร่างของตนหรือก่อร่างสร้างตัวตน (self-formation) บนความงาม (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต, 2558, น. 240) เช่นเดียวกับการสัก ที่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลในการสลักลวดลายบนเรือนร่าง อาจเพื่อความสวยงาม เป็นศิลปะ หรือความชอบของแต่ละบุคคล การสัก เป็นสิ่งที่มีมายาวนานตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ความเชื่อเกี่ยวกับการสัก อาจทำความเข้าใจผ่านบริบทของสังคมแต่ละสังคม ผ่านศาสนา ประเพณี หรือพิธีกรรม เป็นต้น อย่างเช่นในประเทศไทย ในอดีต การสักเป็นเรื่องของการปกป้องภัยอันตรายจากการสู้รบในสงคราม ความอยู่ยงคงกระพัน แต่พอมายุคปัจจุบัน ความเชื่อในเรื่องราวเหล่านี้เริ่มลดลง การสักจึงอาจเป็นเพียงในเรื่องของความชอบของปัจเจกบุคคล หรือเพื่อความสวยงามเท่านั้น เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปตาม มีผู้ให้ความหมายของการสักและรอยสักไว้หลายท่าน ดังเช่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พจนาน นิติย์ใหม่, 2550) ได้ให้ความหมายคำว่า “สัก” คือ เอาของแหลมแทงลงด้วยวิธีการหรือเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ กัน เช่น สักปลาไหล สักหาของในน้ำ สักรอยเข้าเพื่อรีดเอาเลือดที่คั่งออก ให้เหล็กแหลมจุ่มหมึกหรือน้ำมันแทงที่ผิวหนังให้เป็นอักขระ เครื่องหมายหรือลวดลาย ถ้าใช้หมึก เรียกว่าสักหมึก ถ้าใช้น้ำมัน เรียกว่า สักน้ำมัน ทำเครื่องหมายโดยใช้เหล็กแหลมจุ่มหมึกแทงที่ผิวหนังเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น สักข้อมือ แสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลขที่มีสังกัดกรมกองแล้ว สักหน้า แสดงว่าเป็นผู้ที่ต้องโทษพาราชิก นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การสักอาจเรียกว่าอีกอย่างหนึ่งว่า “สักยันต์” ซึ่งการสักยันต์ถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทยที่มีมาช้านาน คำว่า “สัก” หมายถึง การทำให้เกิดลวดลาย สีเส้นบนผิวหนังตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายโดยมีเครื่องมืออุปกรณ์ คือ เหล็กสักมีปลายแหลมอย่างเข็ม มีรอยผ่าที่ปลายเข็มเหมือนปากกา มีด้ามทำด้วยไม้โลหะ ทรงกระบอก เส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณครึ่งนิ้ว ความยาวโดยประมาณครึ่งฟุตท่อนี้ว พอสวมควรแก่การใช้ จับถือทำการสัก และนำหมึกที่มีสีเส้นต่าง ๆ เมื่อสักจะใช้เหล็กสักจุ่มลงในน้ำหมึกที่เตรียมไว้แล้วใช้เหล็กสักตรงปลายแหลมนั้น ทิ่มแทงลงไปบนผิวหนังส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายที่ต้องการ ส่วนที่จะสักให้มีรอยลวดลายสีเส้นประการใดก็ได้ตามประสงค์ สำหรับในต่างประเทศ การสักอาจไม่เหมือนกับประเทศไทย เพราะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการสัก จึงได้ภาพออกมาที่มีลวดลายสีเส้นงดงาม ซึ่งถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง

พจนาน นิตยใหม่ (2550) ได้ให้ความหมายว่ารอยสัก หมายถึง ลักษณะที่เป็นรูป หรือ ลวดลายต่าง ๆ ตามที่สัก ซึ่งใช้วัตถุหรือเครื่องมือที่มีลักษณะปลายแหลมทิ่มแทงลงบนผิวหนัง โดยใช้สี น้ำหมึก หรือน้ำมันเป็นส่วนผสมและความต้องการของผู้สัก

อังคาร ปัญญาศิลป์ (2550, น. 30) ได้กล่าวถึงรอยสักไทย ซึ่งหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยเป็นชนชาติที่นิยมการสักมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็น ราชธานี มีระยะเวลาเกือบ 700 ปีมาแล้ว ซึ่งผู้ชายส่วนใหญ่ทุกคนจะเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มจะนิยม สักแทบทุกคน ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ เจ้าผู้ครองเมือง จนมาถึงแม่ทัพ เจ้าเมือง นายกอง ทหาร ไพร และทาสล้วนต้องมีรอยสักติดตัวทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยแวดล้อมและความเชื่อของแต่ละคนเป็น สำคัญเพื่อแสดงความเป็นชายชาติวีร วัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการสัก ประกอบด้วย หลายประการ ดังนี้

1. สักตามประเพณี อาจเป็นความเชื่อของคนบางกลุ่ม ทั้งคนไทยและชนเผ่าต่าง ๆ ทั่วโลก อาจเพื่อแสดงความเป็นคนในกลุ่มเดียวกัน สังคมเดียวกัน การมีอาวุธและอำนาจ มากมายตามร่องรอยของการสักที่แตกต่างกันออกไป เมื่อคนในครอบครัว หรือคนรอบข้างที่มี รอยสัก การที่จะเข้ากลุ่ม หรือการให้สังคมยอมรับได้นั้น ตัวเองต้องมีรอยสักไปด้วย ไม่มีใคร อยากรับเป็นแกะดำ หรือถูกประณามว่าไม่กล้าพอ ทั้งหมดจึงกลายเป็นประเพณี

2. สักเพื่อแสดงถึงหมู่กองที่สังกัด คนไทยสมัยก่อนต่างต้องถูกเกณฑ์เป็นทหารแทบ ทุกคน การสักไว้ที่ต้นแขนหรือหลังมือจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวเองนั้นขึ้นอยู่กับเจ้านายคน ไหน ส่วนใดของกองทัพ เป็นต้น ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งในความกล้า และการรับใช้ ชาติของคน ๆ นั้น

3. สักเพื่อความขลังและความเชื่อมั่น ประเด็นนี้เป็นความเชื่อถือในเรื่องรอยสัก ที่น่าสนใจและมีอิทธิพลกับการสักของคนไทยสมัยก่อนมากที่สุด กล่าวคือ นักรบไทยในสมัย โบราณนิยมสักกันมาก เพราะถือว่าเป็นเกราะคุ้มตัวให้ปลอดภัยจากคมหอก คมดาบต่าง ๆ ที่มาบังเกิดขึ้นกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

ทัศนคติหรือความเชื่อของหญิงและชายในสมัยก่อน จากการเล่าขานสืบทอดต่อมา ต่างเชื่อถือ และศรัทธาในรอยสักกันเป็นส่วนมาก ถือว่าชายใดที่มีรอยสักยิ่งมากเท่าไร ยิ่งเป็น คนเต็มคนโดยสมบูรณ์แบบผู้อื่นจะให้ความเกรงใจ เคารพ นับถือ

นอกจากนี้ ชลพรรษา ดวงนภา (2553) ได้อธิบายเรื่องรอยสัก จากความเชื่อ สู่แฟชั่น ผ่านบทความ โดยมองว่าในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ การสักตามร่างกายเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของ มนุษย์ในสมัยโบราณ เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 5,300 กว่าปีมาแล้ว สมัยกรีก โรมัน อียิปต์ จีน ญี่ปุ่น ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับรอยสักของมนุษย์ในแต่ละซีกโลก ต่างมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ออกไปตามวัฒนธรรมประเพณี

ชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่า เมื่อวิญญาณออกจากร่างแล้ว อีกวันหนึ่งข้างหน้าดวงวิญญาณจะกลับมาอีกครั้ง รอยสักจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ในความเชื่อที่บันทึกเรื่องราวเอาไว้ในร่างกายเพื่อเป็นหลักฐาน ว่าครั้งหนึ่งวิญญาณของเขาผู้นั้นเคยอาศัยอยู่ในร่าง พวกเขาใช้สัญลักษณ์ของแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่งเป็นเครื่องหมายของการสัก และเป็นที่ยกย่องในหมู่ของชาวอียิปต์โบราณว่า เป็นความคงทนถาวรที่จะมีชีวิตเป็นนิรันดร์ แม้แต่ฟาโรห์แห่งอียิปต์จะต้องเข้าพิธี ต้องเจาะเลือดตามความเชื่อว่าจะสามารถกลับมาเกิดใหม่ได้

การสักของชนเผ่าเมารี ในนิวซีแลนด์ มีความเชื่อว่าการสัก หมายถึง ความเป็นผู้ใหญ่ของเด็กในเผ่า โดยมีประเพณีว่า เยาวชนจะโตเป็นผู้ใหญ่ สามารถมีครอบครัวได้ จะต้องผ่านการสักมาก่อน ความเชื่อดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนักจิตวิทยาว่า เป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงสถานะที่กล่าวว่า เขามีความอดทนแล้ว เนื่องจากการสักเป็นการใช้ความอดทนต่อสู้กับความเจ็บปวด เพื่อให้ได้มาในภาพและสัญลักษณ์ที่ตนเองต้องการ

ในประเทศญี่ปุ่น ค้นพบจากการสักรูปปั้นดินเหนียว ซึ่งมีการเพ้นท์บนหน้าเป็นลวดลาย เป็นลายสักที่มีอายุเก่าแก่ 5,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราชหรือมากกว่านั้น ชนเผ่าที่มีการสัก คือ เผ่า Ainu มีการสักที่แสดงออกถึงความเข้มแข็งด้วยสัญลักษณ์ของรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจ ความว่องไว กล้าหาญ เช่น ปลา มังกร สิงโต เสือ แสดงให้เห็นว่าเขาคือผู้ใหญ่ที่พร้อมจะต่อสู้โลกได้แล้ว

ในประวัติศาสตร์จีน พบการสักที่หลังของ “งักฮุย” แม่ทัพของจีนที่นำทัพเข้าต่อต้านกองทัพมองโกล ในสมัยราชวงศ์ซ้อง เป็นรอยสักที่มีชื่อเสียงมากในประวัติศาสตร์ชาติจีน สักเป็นอักษรจีน 4 ตัว แปลว่า “ตอบแทนชาติด้วยความซื่อสัตย์”

ในเกาะโซโลมอน ผู้หญิงจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเธอปราศจากรอยสัก เช่นเดียวกับผู้หญิงชาวเอสกีโมที่เชื่อว่า ผู้หญิงมีรอยสักเท่านั้นจะแต่งงานมีครอบครัวได้ แต่สำหรับในประเทศอิรัก รอยสักเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความอดทนของผู้หญิง โดยสักในที่เปิดเผยให้เห็นที่ชัดเจน

สำหรับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าและมาเลเซีย ลายสักถือเป็นเครื่องแสดงความเป็นลูกผู้ชาย และถือว่าผู้มีลายสัก เป็นผู้ที่มีความอดทนและกล้าหาญ ดังนั้นผู้ชายที่ไม่มีลายสักมักจะดูถูกดูแคลน และอาจไม่เป็นที่หมายปองของหญิงสาวอีกด้วย

สำหรับคริสเตียน รอยสักกลับเป็นสิ่งต้องห้าม ในคริสต์ศักราช 787 มีข้อห้ามมิให้คริสต์ศาสนิกชนในยุโรปทำการสักอย่างเด็ดขาด โดยอ้างว่าการสักทำให้ร่างกายมัวหมองมีราศิปราศจากความบริสุทธิ์

และในประเทศไทย การสักมีมาตั้งแต่โบราณ ดังที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน และวรรณกรรมอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อยู่ยงคงกระพัน แต่การสักมักจะมองในด้านลบมากกว่า ถูกมองว่าเป็นนักเลง ในอดีต รอยสักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของการ

ประณามหรือประกาศความชั่ว เช่น การสักหน้าโจรเมื่อจับผู้ร้ายได้ เพื่อให้คนในสังคมได้ระมัดระวัง หรือบางครั้งพวกโจรผู้ร้ายเล็อกจะทำการสักยันต์ เป็นภูมิคุ้มกันความตายให้กับตัวเอง การสักในอดีตมีวัตถุประสงค์หลายประการ คือ

- การสักเพื่อป้องกันตัวเอง ผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องภูมิลำเนาบ้านเมือง เปรียบเป็นเครื่องรางของขลังอย่างหนึ่งของนักรบตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะคนเชื่อว่า ถ้าสักยันต์แล้วมนตราอำนาจแห่งรอยสักจะช่วยคุ้มครองและป้องกันภัยอันตรายจากคมมีด คมดาบ หรือกระสุนได้

- การสักของข้าราชการ ข้าราชการไทยในอดีตจะทำตำหนิที่ข้อมือคนในบังคับ ซึ่งเป็นหน้าที่ของแผนกทะเบียนเป็นผู้บันทึกและรวบรวมสถิติชาย และอาจคาดการณ์ได้ว่าการสักเป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งส่วนราชการของไทย หรือการสักเป็นไปตามการแบ่งส่วนราชการ การทำเครื่องหมายลงบนร่างกายนี้อาจมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ในสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031)

- การสักเพื่อแสดงหมุกองที่ไพร่สังกัด มีการสักที่ข้อมือเพื่อบอกหมุกองที่สังกัด ถ้าไม่มีรอยสักเรียกว่า “พวกแขนขาว” เป็นไพร่ที่ไม่มีสังกัด เมื่อเกิดคดีความฟ้องร้องกันขึ้นจะไม่มีผู้ใดรับรอง คนที่เข้ารับราชการกองประจำการต้องสักขึ้นทะเบียนที่ข้าหลวงกลาโหมประจำเมืองนั้น

- การสักเพื่อประจานความผิด ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการสักหน้าผากของผู้ที่กระทำความผิด เพื่อประจานความผิด เป็นการประกาศให้ผู้ได้พบเห็น ไม่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และไม่คบค้าสมาคม

แต่การสักในยุคปัจจุบัน ยังคงได้รับความนิยม เพียงแต่ค่านิยมในอดีตนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป วิวัฒนาการเกิดรูปการสักและรอยสักแบบใหม่ขึ้นมากมายกลายเป็นแฟชั่นที่นิยมในหมู่วัยรุ่น คนในวงการบันเทิง และหนุ่มสาว วัตถุประสงค์ต่างกับสมัยก่อน รอยสักในยุคสมัยใหม่มีจุดประสงค์เพียงแค่ความสวยงาม ไม่ได้หวังให้มีเวทย์มนต์คาถาใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งการสักจะมีการออกแบบลวดลายตามยุคสมัยหรือตามวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

ทฤษฎีและกระบวนการสร้างมโนทัศน์การสัก

สำหรับแนวคิดที่นำมาใช้ในการอธิบายเรื่องการสัก ได้แก่ แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (phenomenon) ของคานท์ (kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน แนวคิดหลังสมัยใหม่ : ภาวะสมัยใหม่ (Modernism) ของโรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes : 1915 - 1980, pp. 218 - 219) แนวคิดเรื่องสัญวิทยาและแนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernity) ของมิเชล ฟูโก

(Michel Foucault : 1926-1984, pp. 274-285) วาทกรรมการสร้างอำนาจผ่านบนเรือนร่าง โดยการสัก

การที่จะทำความเข้าใจเรื่องการสัก และนำแนวคิดมาวิเคราะห์ถึงการสร้างมโนทัศน์นั้น อาจจะอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ปรากฏการณ์วิทยา (phenomenon) ค้านท์ (kant) (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 115-117) อธิบายว่าปรากฏการณ์ หมายถึง “สิ่งที่มนุษย์รับรู้” (ด้วยประสาทสัมผัสของตน) ซึ่งจะต่างจาก “สิ่งที่ดำรงอยู่” (ที่เป็นตัวของมันเอง) การรับรู้ของมนุษย์ทำให้สิ่งที่รับรู้ต่างจากที่ดำรงอยู่ เมื่อฮุสเซอร์ลกล่าวว่า phenomenon มาใช้ เขาอธิบายว่า คำๆ นี้มีสองความหมาย ความหมายแรกหมายถึง สิ่งที่ถูกรับรู้ เช่น สิ่งที่เรามองเห็น สิ่งที่เรารู้สึก ฯลฯ ความหมายที่สองหมายถึง สิ่งพิเศษ เหนือกว่าปกติธรรมดา เป็นสิ่งที่เราอธิบายไม่ได้ เป็นพลังเชิงจิตวิญญาณ (spiritual force) ความหมายแรกของคำว่าปรากฏการณ์ คือ ความหมายปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน ว่าเรายอมรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราในเชิงกายภาพ ความหมายที่สอง เป็นการ “ตีความ” สิ่งเหล่านั้น เมื่อเรารับรู้แล้วเราก็ตีความหรือให้ความหมายว่า โลกที่เป็น “จริง” โลกที่เกิดจากการตีความหรือให้ความหมายของมนุษย์ ต่างหากที่เป็นโลกที่เป็นจริง

ส่วนสัญวิทยาของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 218-219) บาร์ตส์ เสนอว่า จากสิ่งที่เราเรียกหรือเขียนถึงกับสิ่งที่มีความหมายที่สื่อออกมา มีสิ่งที่เรียกว่าสัญญาณ (sign) เกิดขึ้นใน ภาษาสัญญาณเป็นตัวเชื่อมความคิด (concept) เข้ากับภาพ (image) ดังนั้น สัญญาณจึงเป็นการสื่อความหมายทางภาษา ในสังคมสมัยใหม่ มนุษย์สร้างสัญญาณขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรม

และวาทกรรมการสร้างอำนาจผ่านบนเรือนร่างโดยการสัก ของมิเชล ฟูโก นั้นมองว่า วาทกรรม คือกฎเกณฑ์ที่กำหนดสร้างความหมายและความเป็นไปได้ในการพูดถึงความเป็นจริง ความเป็นจริงไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แต่เป็นตัวกฎเกณฑ์ที่กำกับว่าอะไรเป็นจริง/ไม่เป็นจริง วาทกรรมจึงมีเรื่องของอำนาจและความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง วาทกรรมสร้าง “ระบอบว่าด้วยความเป็นจริง” ผู้มีอำนาจหรือสถาบันในสังคมเป็นผู้กำหนดวาทกรรมหรือกรอบของความรู้เหล่านี้ให้สังคม ซึ่งความรู้นี้อาจเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 274-285)

ดังเช่นในเรื่องของการสัก จะพบว่าเป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นมาในสังคม ตามที่ ค้านท์ (kant) ได้อธิบายไว้ เพราะการสักเป็นสิ่งที่มาตั้งแต่ในอดีตสามารถรับรู้และมองเห็น ปรากฏการณ์ที่ออกมาในสังคม และเมื่อเห็นสามารถจะเกิดการตีความหมายจากสิ่งที่เห็น ซึ่งการตีความจะขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่อาศัยอยู่และสามารถเชื่อและเข้าใจตามสิ่งที่เห็น เช่นอดีต การสักเป็นเรื่องของการอยู่คงกระพัน ปัจจุบัน คนที่สักถูกให้ความหมายว่าเป็นคนไม่ดี เพราะส่วนใหญ่คนที่สักจะเคยติดคุก ถูกฉายภาพที่มาจากสื่อ ทำให้คนสักถูกตั้งคำถามจาก

สังคมแม้ว่าในความเป็นจริงการสักจริง ๆ อาจไม่ได้มีความหมายอะไร แต่คนไปให้ความหมายจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และให้คุณค่าของสิ่งที่ปรากฏ

นอกจากนี้ การใช้สัญลักษณ์รอยสักบนเรือนร่าง สามารถแสดงถึงสัญลักษณ์ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมเฉพาะตนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อีรัก รอยสักเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความอดทนของผู้หญิง หรือเกาเซโซโลมอน ผู้หญิงจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเขาปราศจากรอยสัก เป็นต้น และภาพที่สักบนร่างกาย ไม่ว่าจะเป็น ผีเสื้อ แมงมุม หรือการสักยันต์ ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้พบเห็นสามารถจะเข้าใจความคิด ความเชื่อ ผ่านตัวตนของคนนั้น ๆ ผ่านรอยสักได้ ซึ่งรูปภาพการสัก คือสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในความหมายของรูปต่าง ๆ ในแต่ละรูป แต่วาทกรรมเรื่องของการสักจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น ในอดีต ผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง จะมีการการสักสะท้อนความเป็นชาย ความกล้าหาญ เสียสละเพื่อบ้านเมือง หรือสักเพื่อตีตราแสดงหมูกองที่ไพร่สังกัด แต่ในปัจจุบัน การให้ความหมายของการสัก เริ่มเปลี่ยนแปลงไป คนที่สักจะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี และบางหน่วยงานไม่รับคนที่สักเข้ามาทำงาน เพราะบางคนจะถูกมองว่าเคยติดคุก หรือทำความผิด และถูกตอกย้ำจากสื่อกับรอยสักเป็นการสร้างภาพลบที่ยากจะลบล้าง สื่อมีส่วนที่จะประกอบความจริงของสังคมมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรอยสัก หรือกรณีอื่น ๆ ก็ตาม หากจะมองว่าผู้หญิงคนหนึ่งสวย เราจะนึกถึงผู้หญิงผิวขาว ผมยาวตัวผอมเพราะสื่อแนะนำเสนอว่าคนที่มีรูปลักษณ์แบบนี้คือนางเอก เราจึงรับรู้ว่าเป็นคนสวย เช่นเดียวกับคนมีรอยสัก เวลาปรากฏตัวในละคร หรือรายการต่าง ๆ จะพบว่า มีภาพลักษณ์ที่ปรากฏตัวออกสื่อเชิงลบ (สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์, 2558) ทำให้เราเชื่อโดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่ามายาคติ สุดท้ายเราจะถูกครอบงำในความคิดกับความเชื่อแบบนี้ เพราะเราคิดว่าคนดี ๆ ส่วนใหญ่จะไม่สักตามร่างกาย

แต่ในงานของแคทเธอริน เออร์วิน (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต, 2558, น. 257) ได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุที่ปัจเจกบุคคลตัดสินใจสักร่างกาย เออร์วินกล่าวว่า ปกติแล้วผู้ที่มีรอยสักบนร่างกายจะถูกตีตราซึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์เชิงลบ นั่นคือ บุคคลอันตราย น่ากลัว ขนชั้นล่าง ทำให้ปัจเจกถูกมองว่าเบี่ยงเบนหรือผิดไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทว่าในงานของเออร์วิน กลับพบว่า การสักถูกมองในแง่บวก ผู้ที่สักจะใช้รอยสักในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง “รอยสัก” ไม่ใช่เพียงแค่สักเพื่อความสวยงามเท่านั้น แต่ที่เหนือกว่านั้น รอยสักสื่อถึงการปลดแอกให้กับตนเองในการเอาชนะตีตราในเชิงลบที่ได้กล่าวมา รอยสักจะสื่อถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่กล้าจะใช้ร่างกายและงานศิลปะบนร่างกาย ถ่ายทอดความเป็นตัวตนอย่างแท้จริงเพื่อสวนกระแสสังคม ใช้ทางเลือกของตนเองในการทำหายอำนาจที่ถูกกดไว้

ดังนั้น วาทกรรมเรื่องการสัก จะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุค และถูกครอบงำความคิดผู้คนต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย ในอดีตการสักจะถูกมองในแง่บวกมากกว่าในปัจจุบัน ขณะที่การสักในปัจจุบันถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทั้งที่ความเป็นจริงการสัก อาจจะสักเพื่อความสวยงามสักเพื่อความงามทางด้านศิลปะบนเรือนร่าง อาจเป็นแค่ความชอบส่วนตัวของใครสักคน ซึ่งการสักไม่ได้มีความหมายอะไร แต่สังคมได้ใส่ความหมาย หรือค่านิยม และตีตราคนที่สัก โดยผ่านมายาคติจากสังคมว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยผ่านสัญลักษณ์รูปแบบของการสัก โดยเฉพาะหากเป็นผู้หญิงที่สัก บางสังคมอาจรับไม่ได้ ซึ่งจะแตกต่างจากมุมมองในอดีตที่มองว่าผู้หญิงที่สัก อาจจะแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้หญิงที่มีความอดทน ดังนั้นในการที่เราจะให้ความหมายกับสิ่ง ๆ ใด ก็ตาม บางครั้งสังคมจะเป็นคนให้นิยาม หรือให้ความหมายกับสิ่งนั้น และทำให้คนเชื่อโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

การสร้างมโนทัศน์ว่าด้วยเรื่องการสัก

แบบเรียนทางการศึกษาทำให้เห็นมุมมองในเรื่องราวที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร และทำให้เข้าใจไปทิศทางของการศึกษาในรูปแบบทิศทางเดียวกันตามที่รัฐบาลกำหนดให้นักเรียนต้องได้เรียนและรับรู้ร่วมกัน การใช้แบบเรียนเข้ามาในการศึกษา ทำให้เด็กมีจุดร่วมเดียวกัน มีความเห็นที่คล้ายตามกัน และทำให้รัฐสามารถจะกำหนดกรอบทิศทางการศึกษาให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการ อย่างเช่น เรื่องของการสักในอดีตมันเรื่องความเชื่อ ผู้ชายไทยทุกคนส่วนใหญ่ต้องทำการสัก เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง หรือการเป็นการสร้างค่านิยมในสังคมไทย แต่พอมีแผนการศึกษาแห่งชาติปี 2503 เกิดขึ้นมา ทำให้การรับรู้เรื่องการสักเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ยึดการเรียนรู้ตามแบบเรียนในหนังสือ ซึ่งการสักเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาให้สังคมรับรู้ มีมุมมองที่สามารถมองได้ ดังนี้

1. การสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ในอดีตรอยสักนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชายแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ของชาติพันธุ์ ความเชื่อเรื่องคงกระพัน และการให้ความหมายของรอยสักในแง่ของวัฒนธรรม อย่างเช่นสมฤทธิ์ ลือชัย (สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์, 2558) นักวิชาการอิสระ ยกตัวอย่างของ “ลาวพุงดำ” ซึ่งหมายถึงคนทางล้านนาทั้งไทใหญ่ พม่า ไทลื้อ และคนลาวบางกลุ่ม สมัยโบราณ สักในแง่ของความคงกระพันชาตรีและผู้ชายนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น ถ้าเป็นผู้ชายในหมู่บ้านแล้วถ้าไม่สัก จะถูกกีดกันออกจากสังคม ไม่เป็นที่ยอมรับ เพราะการสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ทำให้ต้องคล้ายตาม การสักยังเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นผู้ชาย เสน่ห์มหานิยม

2. การสักเป็นการสร้างพลังอำนาจ บนเรือนร่าง ออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ เช่น ในพม่าและมาเลเซีย ลายสักถือเป็นเครื่องแสดงความเป็นลูกผู้ชาย และถือว่าผู้มีลายสัก เป็นผู้ที่มีความอดทนและกล้าหาญ ดังนั้นผู้ชายที่ไม่มีลายสักมักจะดูถูกดูแคลน และอาจไม่เป็นที่หมายปองของหญิงสาวอีกด้วย สิ่งที่สะท้อนมา คือผู้ชายจึงต้องมีการสักตามร่างกาย เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความเป็นผู้ชายพอ มีความเป็นผู้นำ ซึ่งการเป็นผู้นำอาจหมายถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะการที่ผู้หญิงสักคนจะเลือกผู้ชายมาแต่งงานด้วย ต้องมีรอยสักเพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความกล้าหาญ และการเป็นผู้นำ

3. การสักเป็นเรื่องของการแสดงความมีอัตลักษณ์ในสังคม เพราะในอดีตประเทศไทย จะมีการสักที่ข้อมือเพื่อบอกหมู่กองที่สังกัด ถ้าไม่มีรอยสักเรียกว่า “พวกแขนขาว” เป็นไพร่ที่ไม่มีสังกัด ดังนั้นคนกลุ่มนี้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นมา จะไม่ได้รับการช่วยเหลือ ดังนั้น สิ่งที่เราเรียกว่าการสัก จึงเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ของคนในสังคมสมัยก่อน ที่ทุกคนต้องมี เพื่อได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้การสักอาจจะแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน สังคมเดียวกัน การที่จะเข้ากลุ่ม หรือให้สังคมยอมรับในยุคนั้น ตนเองต้องมีรอยสักตามไปด้วย ไม่มีใครอยากจะเป็นแกะดำ หรือถูกประณามว่าไม่กล้าพอ

4. การสักเป็นเรื่องของการยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะในอดีตผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องบ้านเมือง จะทำการสักยันต์ไว้ เพื่อคุ้มครองและป้องกันภัยอันตรายจากคมมีด คมดาบ หรือกระสุนได้ แม้ว่าจะไม่สามารถการันตีได้ว่าจะเป็นเรื่องจริง แต่สิ่งนี้ช่วยยึดเหนี่ยวให้คนรู้สึกถึงความปลอดภัย ในการสู้รบสงคราม โดยเฉพาะหากได้รับการสักยันต์จากพระอาจารย์ที่เก่งกล้าสามารถ จะทำให้คนรู้สึกฮึกเหิม ในการปกป้องบ้านเมือง

5. การสักเป็นเรื่องของการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้น เห็นได้จากในเกาะโซโลมอนหรือผู้หญิงชาวเอสกีโมจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเขารวดจากรอยสัก สิ่งนี้กำลังสร้างค่านิยมให้กับผู้หญิงว่า หากต้องการจะมีครอบครัว หรือแต่งงานได้ จำเป็นต้องมีรอยสักอยู่บนร่างกาย ทำให้รอยสักเข้ามาควบคุมชีวิตของผู้หญิงเหล่านี้ เป็นการให้คุณค่าผู้หญิงผ่านรอยสัก

บทสรุป

มนทัศน์ค่านิยมการรักมีการปรับเปลี่ยนความเชื่อของบุคคลตั้งแต่อดีตจนกระทั่งในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเหตุผลด้วยสภาพปัจจัยแวดล้อม สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น เหตุผลหลายประการในอดีตที่จำเป็นต้องการมีรัก ทั้งนี้เพื่อง่ายการดูแล ทหารเพราะเป็นการแสดงตนว่าสังกัดหน่วยใด และใครเป็นผู้ดูแล หากเมื่อเกิดปัญหาสามารถจะติดตาม สอบสวนได้ หรือความเชื่อของกลุ่มคนที่มองว่า การรักเป็นเกราะคุ้มครองตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัย เนื่องจากในอดีตมีการทำสงคราม เมื่อเข้าสู่สนามรบ ความเชื่อเรื่องรอยรักคือ ทำให้อยู่รอดปลอดภัยจากคมดาบของศัตรูฝ่ายตรงข้ามได้ แต่เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อาจปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีเรื่องความเชื่อของการรัก การแคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ การรักเพื่อเสริมความเป็นศิริมงคลให้เกิดขึ้นกับชีวิต และการรักที่แสดงอัตลักษณ์ตัวตน โดยผ่านเรือนร่างของร่างกาย ซึ่งการแสดงภาพลักษณ์ดังกล่าว ทำให้ในสังคมปัจจุบันตีตรา กลุ่มคนที่รัก และถูกมองในแง่ลบ มีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ความน่าเชื่อถือของคนเหล่านั้น ในประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่า ควรลดอคติกับกลุ่มคนที่รัก เพราะบางคนมองเรื่องการรักเป็นความสวยงามบนเรือนร่าง ต้องไม่ตัดสินหรือให้คุณค่าของคนโดยใช้บรรทัดฐานของตนเอง เพียงอย่างเดียว ไม่ตัดสินคนจากความแตกต่างที่มี แต่ต้องเข้าใจกลุ่มคนเหล่านี้ ว่าเป็นเรื่องของศิลปะ และความชื่นชอบที่ต่างกัน และมองว่ากลุ่มคนที่ชื่นชอบการรักสามารถเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวต่อไปได้เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต. (2558). การสลักเรือนร่างฟูโกต์กับสังคมวิทยาร่างกาย. ในอนุสร อุดมโณ และคณะ. อ่านวิพากษ์ : มิเชล ฟูโก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- ชลพรรษา ดวงนภา. (2553). รอยรัก : จากความเชื่อ....สู่แฟชั่น. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2563 จาก <http://www.province.m-culture.go.th/trat/3junes53.pdf>
- พจมาน นิตยใหม่. (2550). รอยรัก : การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏบนเรือนร่างของตน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพลินใจ แต่เกษม และคณะ. (2550). รอยรักผู้ต้องขัง....ปัญหาในการปรับตัวและการยอมรับ จากสังคม (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) ตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2555). ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์.(2558). เปิดใจ “คนสัก” เมื่อสังคมไม่ต้องการ “มันก็แค่ความชอบส่วนตัว”. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2563 จาก

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?news_id=1439264110.

อาดัม อินดี. (2544). การศึกษาเรื่องการสักบนร่างกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง ในเขตอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อังคาร ปัญญาศิลป์. (2550). รอยสักไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วี.ที.เอส.บุ๊คเซ็นเตอร์.

